

Sten Andersson: Utrikesdeklarationen 1989

Talare
Sten Andersson
Utrikesminister

Datum
22 februari 1989

Plats
Stockholm

1 Herr talman!

Hoten från den globala miljöförstörelsen växer dramatiskt. Antalet fattiga och
nödlidande ökar i förfärande takt och omfattning. Samtidigt lever vi i en tid av
5 hopp om fred och frihet.

På bara ett par år har förbindelserna mellan stormakterna förbättrats markant.
Det gäller Förenta Staterna och Sovjetunionen, det gäller också Sovjetunionen
och Kina.

10

Det första avtalet om nedrustning av kärnvapen har trätt i kraft. Vi har
anledning att hysa förhoppningar om fortsatta framsteg på
nedrustningsområdet. Det gäller såväl kärnvapen som kemiska vapen och
konventionella stridskrafter.

15

Flera internationella konflikter har bragts närmare en lösning. Förenta
nationernas roll i arbetet för fred och säkerhet har stärkts. I Östeuropa pågår en
utveckling i riktning mot större frihet och respekt för mänskliga rättigheter. I
vår världsdelen har avspänningen befästs mellan länder och militärallianser.

20

I detta brytningskede är det viktigt att den svenska neutralitetspolitiken ligger
fast. Neutralitetspolitiken utgör grunden för vår säkerhetspolitik. Den är vårt
bidrag till stabiliteten i Norden och Europa.

25

Stödd på ett starkt och allsidigt sammansatt totalförsvar skall
neutralitetspolitiken garantera vår säkerhet och vårt oberoende. Samtidigt ger
den oss möjligheter att arbeta internationellt för samförstånd och solidaritet.

30

Det är min fasta övertygelse att det breda samförstånd som råder om
neutralitetspolitiken i vårt land kommer att bestå och stärkas inför de uppgifter

som förestår svensk utrikespolitik under de närmaste åren.

Herr talman!

35

Jämför vi det internationella politiska läget i dag med det som rådde i början av 1980-talet, kan vi konstatera en avgörande förändring till det bättre. Vågar vi räkna med att denna förbättring kommer att bestå?

40 Den grundläggande maktpolitiska rivaliteten mellan Förenta Staterna och Sovjetunionen finns kvar liksom de ideologiska motsättningarna. Vi minns också hur tidigare avspänningsperioder har fått ett brått slut.

I dag är emellertid förutsättningarna annorlunda. En exempellös kapprustning i
45 de båda supermakterna har fått ge vika för de första, om än försiktiga, stegen på väg mot nukleär och konventionell nedrustning.

Den nya öppenheten i Sovjetunionen, avståndstagandet från det stalinistiska systemet, ger oss anledning att se med större förtröstan på avspänningens
50 varaktighet. Det nytänkande i sovjetisk utrikespolitik, som stats- och partichefen Michail Gorbatsjov gav uttryck för i sitt FN-tal i december i fjol, ger oss skäl att tro på ett starkare egenintresse i Sovjetunionen av att upprätthålla en dialog med de västliga demokratierna, också då allvarliga konkreta
meningsmotsättningar uppstår. Detta förutsätter givetvis att en sovjetisk
55 pragmatisk inställning möts av en pragmatisk inställning i omvärlden.

Omdaningspolitiken och den nya öppenheten i Sovjetunionen - perestrojka och glasnost - är av största betydelse för situationen i Europa som helhet liksom för
utvecklingen i vår närmaste omgivning. Därför välkomnar vi Michail
60 Gorbatsjovs nya politik. Hur långt och hur snabbt omdaningens av det sovjetiska samhället kan föras är dock omöjligt att bedöma i dag.

Särskilt i de baltiska republikerna har man engagerat sig för en omvandling av samhället i demokratisk riktning. Det har vuxit fram breda folkliga rörelser,
65 intensivt upptagna med grundläggande ekologiska, sociala och ekonomiska frågor. Sverige får nu möjlighet att återknyta kontakterna och bygga ut förbindelserna med grannfolken i de baltiska republikerna.

Där finns en stark önskan att upprätta förbindelser med Sverige. Denna önskan

möts av en stor välvilja och ett brett intresse på olika håll i det svenska samhället inom kultur, miljövärd, turism och handel och på flera andra områden.

Herr talman!

75

Avspänningen mellan supermakterna och reformsträvandena i Sovjetunionen och - låt vara med varierande entusiasm - i flera andra östeuropeiska stater öppnar nya möjligheter för Europa.

80 Det ankommer nu på alla Europas länder, på den europeiska säkerhets och samarbetskonferensens samtliga deltagare, att engagera sig aktivt för att befästa säkerheten och fördjupa samarbetet i vår del av världen. Sverige ser detta som en central uppgift för sin utrikespolitik under kommande år.

85 ESK-processen är ett utomordentligt viktigt instrument i detta arbete. För en månad sedan avslutades i Wien ESK:s tredje uppföljningsmöte. Det dokument som då antogs är det utan jämförelse mest ambitiösa och långtgående sedan slutakten i Helsingfors 1975.

90 Vi fäster särskild vikt vid vad mötet åstadkommit i fråga om mänskliga rättigheter. Det är nödvändigt att kraftfulla ansträngningar görs i det fortsatta ESK-arbetet för att uppnå att staterna efterlever dessa åtaganden. ESK är också ett betydelsefullt forum för ekonomiskt samarbete och miljösamarbete i Europa.

95

Samarbete mellan öst och väst i Europa är nödvändigt för att vi skall komma till rätta med de stora gränsöverskridande miljöproblemen. Miljösamarbetet bidrar också till att skapa förtroende och stärka avspänningen på vår kontinent.

100 Om fjorton dagar inleds i Wien förhandlingar mellan samtliga ESK-stater om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder och på samma gång förhandlingar mellan de alliansbundna ESK-länderna om konventionella stridskrafter. Enligt svensk uppfattning bör de båda överläggningarna så småningom sammanföras i en enda, där vi alla kan delta.

105

En varaktig säkerhet i Europa måste bygga på gemensam säkerhet för Europas länder och folk. Gemensam säkerhet förutsätter att styrkenivåer, försvarsdispositioner och övningsmönster inte längre uppfattas som hotande.

110 Därför är det viktigt att man i kommande förhandlingar enas om att minska militäralliansernas offensiva förmåga.

Sovjetunionen och andra medlemmar i Warszawapakten har nyligen tillkännagett ensidiga reduktioner av förband och vapen. De är omfattande och
115 betydelsefulla, och de bör, om de genomförs, underlätta de kommande förhandlingarna om konventionell nedrustning.

Europeisk nedrustning måste gälla hela Europa. Europeisk nedrustning måste också omfatta alla slags vapen. Även kortdistansmissiler och andra taktiska
120 kärnvapen måste snabbt bli föremål för överläggningar, som syftar till deras totala eliminering.

Herr talman!

125 Redan i fjol uttryckte jag regeringens tillfredsställelse över att vi hade träffat en överenskommelse med Sovjetunionen om avgränsningen i Östersjön. Därefter har vi nått en överenskommelse med Polen, som undertecknades vid mitt besök där för knappt två veckor sedan. Den innebär att vi även här har skapat klarhet i förutsättningarna för fisket och annat utnyttjande av det tidigare omtvistade
130 havsområdet. Nu förestår motsvarande avgränsningsförhandlingar med Finland.

Avtalen om avgränsning i Östersjön liksom utökade förbindelser med våra grannfolk på andra sidan Östersjön stärker samförståndet och stabiliteten i vår
135 närmaste omgivning.

Det nordatlantiska området har stor strategisk betydelse. Det framgår inte minst av att såväl Atlantpakten som Warszawapakten fortsätter att bedriva en omfattande spanings- och övningsverksamhet i de nordliga farvattnen. Det är
140 ett svenskt intresse att minskade rustningar och ökat förtroende i Europa också kommer att gälla det nordeuropeiska och nordatlantiska området.

För oss är det därför naturligt att verka för att marina förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder kommer in i det internationella
145 nedrustningsarbetet. Att Sverige som alliansfri stat har ett grundläggande intresse av att styrkebalansen i vår omvärld inte rubbas eller undermineras är uppenbart.

150 De nordiska länderna förenas i sin strävan att slå vakt om lugnet och stabiliteten
i Norden.

En kärnvapenfri zon i nordiskt område kan bli en viktig förtroendeskapande
åtgärd. Frågan bereds av en ämbetsmannakommitté, utsedd av de nordiska
155 utrikesministrarna. Arbetet måste få ta sin tid. Men bara det faktum att de
nordiska länderna - med sina olika säkerhetspolitiska linjer - gemensamt
diskuterar en så betydelsefull fråga är mycket värdefullt.

Avspänningen i Europa har ännu inte lett till någon förändring av alliansernas
160 militära dispositioner i vårt närområde.

På grundval av överbefälhavarens rapport bedömer regeringen att främmande
undervattensverksamhet har förekommit i vårt sjöterritorium under det gångna
året. Vi har dock inte kunnat säkra bevis på inkräktarens eller inkräktarnas
165 nationalitet.

Regeringen ser med största allvar på kränkningarna av svenskt territorium. Vi
kommer aldrig att finna oss i att vår territoriella integritet kränks. Det är
regeringens bestämda föresats att den främmande undervattensverksamheten
170 skall förhindras. Den pågående förstärkningen av ubåtsskyddet, de i fjol
preciserade reglerna för ubåtsjakt och personalens allt större erfarenhet och
skicklighet ger allt bättre förutsättningar för att vi skall få framgång i denna
föresats.

175 Herr talman!

Den västeuropeiska integrationen, som har pågått i snart 40 år, har spelat en
viktig roll för att undanröja risken för krig i Västeuropa. Det är vår förhoppning
- och själva kärnan i vår Europapolitik - att samarbetet mellan alla Europas
180 länder skall utvecklas så att krig i Europa blir en omöjlighet.

När riksdagen i fjol behandlade propositionen om Sverige och den
västeuropeiska integrationen, var en stor majoritet ense om målet att bredda och
fördjupa vårt samarbete med EG så långt det är förenligt med
185 neutralitetspolitiken. Riksdagens uttalande kvarstår att ett svenskt medlemskap
inte är ett mål för de diskussioner som nu förs med EG.

190 Ett intensivt arbete pågår inom regeringskansliet när det gäller Sveriges
medverkan i det västeuropeiska samarbetet. En rad nya, konkreta arrangemang
har under de senaste månaderna förhandlats fram för att underlätta handeln
mellan EFTA- och EG-länderna. Vi ser mycket positivt på den bild av
Västeuropas framtid som EG-kommissionens ordförande Jacques Delors
tecknade för en månad sedan - bilden av ett Västeuropa, där EG- och EFTA-
195 länderna har ett mera långtgående och strukturerat samarbete.

Europarådet firar i år sitt 40-årsjubileum. Samtidigt blir Finland fullvärdig
medlem, vilket vi varmt välkomnar.

200 Den europeiska konventionen för de mänskliga rättigheterna är unik i världen
med sitt utvecklade kontrollsystem och den enskilda klagorätten.

Inom Europarådet bedrivs ett mångskiftande harmoniseringsarbete på de
kulturella, sociala och juridiska områdena. Rådet strävar numera också efter att
205 utveckla förbindelserna med Östeuropa. Europarådet kommer även i framtiden
att ha en viktig uppgift i det europeiska samarbetet.

Herr talman!

210 En av de viktigaste och mest glädjande följderna av den internationella
avspänningen är att Förenta nationerna har stärkts som centralt forum i arbetet
för fred och säkerhet.

215 Eld upphör mellan Iran och Irak, överenskommelsen som äntligen skall leda till
Namibias avkolonisering och beslutet om den sovjetiska utmarschen ur
Afghanistan är alla exempel på framsteg, där FN och dess generalsekreterare har
spelat en betydelsefull roll.

220 Vårt medlemskap i FN är en hörnsten i vår utrikespolitik. Vi kommer att verka
aktivt för att FN ännu bättre skall kunna fylla sin uppgift. Det gäller inte bara
arbetet för fred och säkerhet utan i lika hög grad arbetet för internationell
solidaritet - för ekonomisk och social utveckling och för värnandet av vår miljö.

225 Vapenstilleståndet i det utdragna, blodiga kriget mellan Iran och Irak är en av de
mest glädjande händelserna under det år som har gått. Nu gäller det att

omvandla eldupphör till fred. Säkerhetsrådets resolution 598 måste genomföras. Huvudansvaret för att så sker vilar givetvis på Iran och Irak.

230 Men FN spelar en viktig roll i fredsprocessen - både genom att leda fredsförhandlingarna och genom militära observatörer. I båda fallen medverkar svenskar i FN:s ansträngningar.

235 I Afghanistan har i dagarna den sovjetiska militära aggressionen äntligen upphört. Återtåget är en seger för det afghanska folket, en seger som vi innerligen hoppas kommer att ge det sargade landet fred.

240 Såren efter supermaktens folkrättsvidriga aggression kommer att ta lång tid att läka. Miljoner människor har tvingats fly från sina hem. Vi är för vår del beredda att med kraft stödja det bistånd till Afghanistans återuppbyggnad som FN påtagit sig.

245 Sverige välkomnar överenskommelsen mellan Angola, Kuba och Sydafrika, som nu öppnar möjlighet för att FN:s säkerhetsråds resolution 435 om självständighet för Namibia skall kunna omsättas i verklighet.

250 Vi är beredda att inom ramen för vad FN begär av oss bistå vid genomförandet av planen för Namibias självständighet. Vi har också beredskap för ett långsiktigt bistånd till ett fritt Namibia.

255 Apartheid är den grundläggande konfliktorsaken i södra Afrika. Så länge apartheid består, hotas fred och försoning i hela området. Bindande sanktioner, beslutade av FN:s säkerhetsråd, är enligt vår uppfattning det mest verksamma medlet för att på fredlig väg påskynda avskaffandet av apartheidssystemet.

260 Tillsammans med övriga nordiska länder kommer Sverige att fortsätta arbetet för ett beslut av säkerhetsrådet om bindande sanktioner mot Sydafrika. Vi verkar också för ett ökat internationellt bistånd till de hårt drabbade frontstaterna och till apartheidpolitikens offer och motståndare.

De centralamerikanska presidenternas fredsplan från 1987 utgör fortfarande den bästa grunden för fred och framsteg i Centralamerika. Den understryker ländernas vilja att lösa motsättningar och problem med respekt för folkrätten och utan inblandning utifrån. Sverige välkomnar framgångarna vid det

centralamerikanska presidentmötet i El Salvador i förra veckan.

Den nya amerikanska administrationen har nu en unik möjlighet att positivt bidra till fredsprocessen. Den kan göra det genom att återuppta dialogen med
270 Nicaragua. Den kan också göra det genom att delta i ett internationellt utvecklingssamarbete, som omfattar alla länderna i Centralamerika.

Sverige ställer sig som tidigare positivt till att stödja internationella insatser för att i enlighet med de centralamerikanska ländernas önskemål kontrollera och
275 följa upp fredsplanen.

Vi fortsätter också att fästa stor vikt vid utvecklandet av ett regionalt bistånd till Centralamerika. Vi välkomnar den utvecklingsstrategi för regionen som den internationella kommissionen för Centralamerika har framlagt. Regeringen
280 kommer att beakta den i sin planering av vidare biståndsinsatser.

Till de konflikter, där vi under den senaste tiden har kunnat urskilja början till en reglering, hör Kambodja. För att få till stånd en lösning krävs garantier mot en återgång till Pol Pot-regimens folkmordspolitik. En förutsättning för att
285 Kambodjas folk självt skall kunna bestämma över sin framtid är att alla främmande trupper dras tillbaka från landet. Sverige kan göra insatser både humanitärt och för den ekonomiska utvecklingen i det nya och fredligare Indokina, som vi börjar se konturerna av.

290 Herr talman!

I Mellanöstern har det senaste året en intensiv utveckling ägt rum. Befolkningens uppror mot ockupationsmakten på de av Israel ockuperade palestinska områdena har nu pågått i mer än femton månader.

295 Ockupationsmaktens övergrepp mot civila palestinier fortsätter. Nästan varje dag dödas och såras palestinier, ofta barn. De israeliska truppernas övervåld har skarpt kritiserats av en enig världssopinion.

300 En ny situation har skapats i Mellanöstern till följd av PLO:s politik efter det palestinska nationalrådets möte i Alger i november 1988. PLO har erkänt Israels rätt att existera i fred inom säkra och erkända gränser och principen om en tvåstatslösning. PLO accepterar FN:s säkerhetsråds resolutioner 242 och 338

305 och tar avstånd från alla former av terrorism.

De krafter som verkar för fred har stärkts på arabisk och, förefaller det, även på israelisk sida.

310 En dialog har inletts mellan Förenta Staterna och PLO. Sverige var aktivt engagerat i strävandena att öppna denna dialog. Om parterna så önskar, är Sverige berett att också i fortsättningen ge sitt bidrag till fredsanssträngningarna i Mellanöstern.

315 Den svenska regeringen stöder strävandena att få till stånd en internationell fredskonferens om Mellanöstern i FN:s regi. Det är Sveriges förhoppning att en konferens skall kunna föra samman parterna i konflikten till direkta förhandlingar och ömsesidiga erkännanden.

320 Herr talman!

Tack vare en fast och konsekvent neutralitetspolitik har vårt land fått ett internationellt förtroende, som är både en tillgång och en förpliktelse. Det gäller t.ex. det internationella nedrustningsarbetet.

325

De båda supermakterna har ingått det första avtalet någonsin om kärnvapennedrustning, INF-avtalet. Under strikt ömsesidig verifikation har de börjat att förstöra de medeldistansmissiler som för bara några år sedan sades vara oundgängliga för den egna sidans säkerhet. Vi förväntar oss nu att de infriar sin

330 utfästelse att minska sina strategiska kärnvapen med hälften.

Kärnvapnen utgör ett fruktansvärt hot mot mänsklighetens överlevnad.

Därför måste det bli omöjligt att tillgripa kärnvapen. Ett betydelsefullt steg för

335 att nå det målet vore att förbjuda användningen av kärnvapen. Enligt vår mening är tiden mogen att undersöka möjligheten att ta ett sådant steg. Vi fortsätter att arbeta för ett fullständigt stopp för kärnvapenprov och för att hindra vidare spridning av kärnvapen.

340 Det var av stor betydelse att världens länder på Pariskonferensen i januari i år kunde enas om att skyndsamt slutföra arbetet i nedrustningskonferensen i Genève med en konvention om förbud mot kemiska vapen. Det har alltid varit

och förblir en central uppgift i svensk utrikespolitik att verka för respekt för
345 folkrätten och de mänskliga rättigheterna.

Sverige är fr.o.m. i år på nytt medlem av FN:s kommission för de mänskliga
rättigheterna. Kommissionen spelar en viktig roll för skyddet av de mänskliga
rättigheterna genom att lägga fast ett internationellt regelsystem. Trots det
350 förekommer allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna runt om i
världen. Därför måste världssamfundets arbete inriktas på att alla stater följer de
regler som FN antagit. Sverige kommer att slå vakt om de internationella
granskningsmekanismerna och verka för att de förstärks.

355 Det är också viktigt att en konvention om barnets rättigheter kan antas i år.

Herr talman!

Vi befinner oss verkligen i ett brytningsskede. Vi kan hysa optimism inför
360 framtiden. Det finns förutsättningar för fortsatt avspänning mellan
stormakterna. Flera internationella konflikter kan komma att föras närmare en
lösning.

Men den optimismen blir en chimär, om vi inte samtidigt kan se en utveckling
365 till det bättre i de stora ödesfrågorna - fattigdomen och miljöförstörelsen.
Skuldskrisen hämmar utvecklingen i länder i alla världsdelar. Många länder i
Afrika och Latinamerika är särskilt hårt drabbade.

Världens länder kan inte i längden leva i ett harmoniskt och konfliktfritt
370 förhållande till varandra, om de skriande skillnader och orättvisor som nu
existerar skulle bestå. Världens länder inser idag att de har ett gemensamt ansvar
för miljöförstörelsen på vår jord. De rika länderna bär huvudskulden.

Därför ankommer det främst på de rika länderna att ta på sig ansvaret för att vi
375 skall komma till rätta med problemen. Det är uppmuntrande att insikten om
detta kommit till uttryck i det enhälliga beslut som FN:s generalförsamling har
fattat på bl.a. svenskt initiativ om en FN-konferens om miljö och utveckling
1992.

380 Sverige är ett rikt land. Sverige är ett vetenskapligt och teknologiskt högt
utvecklat land. Svenska folket är ett lyckligt lottat folk, som har levt i fred i

385 generationer. Vi har därför en förpliktelse att arbeta för internationell
solidaritet. Vi gör det av medkänsla men också i vårt eget intresse. Freden,
säkerheten och tryggheten är odelbara i vår värld.

390 En aktiv utrikespolitik för internationell solidaritet på neutralitetspolitikens
fasta grund är den bästa garantin för vår framtid i fred och frihet. Kring den
politiken måste vi alla stå enade.

Källa

<div>Manuskript hämtat från riksdagen.se (2026-03-18)</div>

Taggar

395 Politiska tal, Riksdagen, Socialdemokraterna, Utrikesdeklaration

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/sten-andersson-utrikesdeklarationen-1989>

400

405

410

415

420